

„CONCERTO” A RADNÓTI MIKLÓS SZÍNPADON

Ha egy népnek grandiózus művésze születik, az mindenkor túllép saját művészi ága nagyságainak a körén, sőt, az egész művészet körén is. A francia Victor Hugo nemcsak író, az olasz Verdi nemcsak zeneszerző, a magyar Petőfi Sándor nemcsak költő. Létezésük, életművük beleivódik mindenekelőtt népük életének az egészébe, jelképességük világméretűvé növekszik, hozzálapad a szabadság fogalmához, meghatározásához.

Bartók Bélában ilyen nagyságrendű magyar művész született. Már huzamos ideje nemcsak a huszadik század kimagasló zeneszerzője, hanem szellemiségünk, legjobb tulajdonságaink képviselője, aki méghozzá világszerte érthető nyelven is szól népéhez és más népekhez, mégis magyarul.

Érthető, hogy Bartóknak immár tekintélyes irodalma van. Feltétlen tisztessége, szilárdsága, korszerű hazafisága és tőle elválaszthatatlan internacionalizmusa, gondolkodásának és érzelmi világának a mélysége szóra kényszerítette továbbgondolkodásra ösztönözte a toll magyar művészeit is (továbbá rendezőket, koreográfusokat, képzőművészeket — ezt itt csak érintve).

Keres Emil „Concerto” címen egybeszerkesztett önálló műsora a Radnóti Miklós Színpadon — tulajdonképpen Kolumbusz-tojása, következésképp kitűnő, új és időszerű idea. Ifjú Bartók Béla szakértői, Tószegi Zsuzsa zenel szerkesztői közreműködésével szellemes rendszerbe foglalta azoknak a Bartókra közvetlenül, vagy közvetve kapcsolódó zeneműveket, amelyek együtt, mondhatni egy új zenés-irodalmi műfajban, a legtöbbet mondják az emberről és a művészről, akinek jövőre lesz a születési centenáriuma.

A műsor legfőbb érdeme, hogy Bartókhoz méltó szerkesztési rendet valósít meg,

Keres Emil és Dráfi Kálmán zongoraművész — háttérben Ferenczy Béni felnagyított Bartók-plakettje

oly módon — a zenétől kölcsönzött eljárással —, hogy a prózai (értsd: verses) és a zenei idézetek mintegy válaszolnak egymásnak. Nagy László, Illyés Gyula, Weöres Sándor Bartók-versei valóban konszonálnak a szonátatételekkel — beleértve persze a kijelentésbe a zenében és a versekben felhangzó fájdalmas és erőteljes disszonanciákat. Hasonló értéssel, érzékkel és érzéssel megválasztott a további (Radnótitól, József Attilától, Juhász Gyulától, Juhász Ferencről és másoktól származó) irodalmi anyag és a „Gyermekeknek”, a „Medvetánc” stb. zenei részleteknek az illesztése, mintegy rimelése.

Nagy — a műsor egészen belül aránytalan — részt kap a Profán kantáta, tartalmi és stílári illeszkedése azonban kifogástalan.

A sajátos arculatú és jellegű összeállítás más variánsa

is elképzelhető lenne természetesen — ez nem bírálat. Az már inkább, hogy Bartók nagyszerű leveleiből némely megindító és felemelő részlet abszolút prózája egészséges irányban befolyásolta volna az egészet, fokozta volna hatásosságát és változatosságát. Kínálja magát tartalmilag is, egy önálló est korszerű váltásai érdekében is. Hogy fájó lett volna bármit elhagyni? A fájó elhagyás minden művészi alkotás elkerülhetetlen része — azt est egészének létrehozását ezzel művészi alkotásnak tekintve.

Mert az is. A megszólaltatás ugyancsak. Keres megfelelően „szikár” eszköztárral, arányérzékkel, kultúrával rendelkezik ahhoz, hogy egy Bartók-idézés középpontjába kerítse magát. Helyesen érzve, hogy ez a műfaji kitalálás nagy riválisoknak (adott esetben Dráfi Kálmán és a kivételes játékkal, ritmusgazdagsággal közreműködő Oláh Fe-

renc zongoraművészeknek) adja át az érzelmi hatás nagyobbik részét.

Egyszerűségében jelképes erejű Schandl Gábornak Ferenczy Béni ismert Bartók-plakettjét felnagyító, fénypontokra (fejre, plakettre, zongorára) összpontosító, tónusában sötét színpadképe — se nem kezelhető külön Gáspár János higgadt, de feszültséggel teletűzdelt meghatározó rendezésétől. Itt is azt mondom azonban: valahol meg kellene törni a sötétet — Bartók életében és életművében is megtört, a felhangzó műszikák / egyik-másikában is tombol a fény.

Csak igényes műsor támaszt további igényeket. A Radnóti Színpad ezúttal sem formálisan, hanem tartalmilag gazdagon, élményt adó formában emlékeztet egy évszázadra, amely történelmi eseményekben gazdagon múlt el Bartók Béla megszületése óta.

Rajk András